

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu a) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pētniecības un inovācijas pamatprogrammas “Apvārsnis Eiropa” izveidi un dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumiem”

(COM(2018) 435 final – 2018/0224 (COD))

un b) “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido īpašo programmu, ar kuru īsteno pētniecības un inovācijas pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa””

(COM(2018) 436 final – 2018/0225 (COD))

(2019/C 62/05)

Ziņotājs: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Atzinuma pieprasījums	a) Eiropas Parlaments, 14.6.2018. Padome, 25.6.2018. b) Eiropas Parlaments, 14.6.2018. Padome, 27.6.2018.
Juridiskais pamats:	a) LESD 173. panta 3. punkts, 182. panta 1., 4. un 5. punkts, 188. pants; un <i>Euratom</i> Līguma 7. panta 5. punkts b) LESD 173. panta 3. punkts un 182. panta 4. punkts
Atbildīgā specializētā nodaļa	Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.10.2018.
Pieņemts plenārsesijā	17.10.2018.
Plenārsesija Nr.	538
Balsojuma rezultāts	187/1/2
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas skaidro norādi, ka pētniecībai un inovācijai arī turpmāk jābūt būtiskai **ES prioritātei** arī saistībā ar nākamo daudzgadu finanšu shēmu laikposmam no 2021. līdz 2027. gadam. EESK ar lielu gandarījumu secina, ka daudzi Komitejas ieteikumi, kas attiecās uz programmas “Apvārsnis 2020” vidusposma novērtējumu, ir ņemti vērā tādās jomās kā kopdarbīgā pētniecība un mobilitāte un pasākumi, kuru mērķis ir veicināt inovāciju, mazināt reģionu atšķirības, veicināt iedzīvotāju darbību zinātnes un inovācijas jomā, novērst zemos sasniegumu rādītājus un mazināt administratīvo slogu ⁽¹⁾.

1.2. EESK uzsver, ka zinātnei, pētniecībai un inovācijai jābūt galvenajiem Eiropas kopības veidošanas procesa elementiem, un tādēļ atbalsta “Apvārsnis Eiropa” pieeju, proti, tuvināt iedzīvotājus šīm darbībām un sasniegumiem. Tādēļ ar mērķi veicināt dalībvalstu lielāku atbalstu šiem centieniem stratēģijā jāiekļauj efektīva informēšana ne tikai par programmas iespējām, bet arī par inovācijas un pētniecības darbību ietekmi uz iedzīvotāju dzīvi.

⁽¹⁾ OV C 34, 2.2.2017., 66. lpp. un “Apvārsnis 2020” (novērtējums) (informatīvais ziņojums).

1.3. EESK atbalsta pētniecības un inovācijas misiju izveides iekļaušanu stratēģijā “Apvārsnis Eiropa” ar mērķi panākt ietekmīgākus pētniecības un inovācijas rezultātus un reāli mainīt veidu, kā iedzīvotāji uztver zinātni un tās ietekmi savā ikdienas dzīvē. EESK aicina steidzami noteikt stratēģiskos uzdevumus, kas var stimulēt pētniecības un inovācijas ekosistēmas visā Eiropā un kas veicina kolektīvos pētījumus kā galveno dzinēj spēku, lai nodrošinātu zināšanas un radītu ietekmi. Uzdevumiem vajadzētu būt vērstiem uz konkrētu, skaitliski izsakāmu un sasniedzamu mērķi, un tiem vajadzētu būt atvērtiem visiem iespējamajiem dalībniekiem, apkopojot izcilību no dažādām Eiropas daļām.

1.4. EESK atbalsta to, ka uzdevumi būs atvērti dažādiem augšupējiem risinājumiem un aptvers visu pētniecības un inovācijas ciklu. Tā kā ar uzdevumiem būtu jānodrošina vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķu sasniegšana, to pieejā būtu jāatspoguļo zema tehnoloģiskās gatavības līmeņa pētniecības lielā nozīme. Uzdevumi būtu jākoncentrē ne tikai uz lineāriem inovācijas modeļiem, kas bieži aprobežojas ar pakāpenisku inovāciju, bet ar tiem būtu tieši jāstimulē arī revolucionāri inovācijas modeļi.

1.5. EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāve ir atvērta aktīvai kopizstrādes procesa veicināšanai un atbalsta šo ideju, kas saistīta ar uzdevumiem, taču nedrīkstam aizmirst, ka pārmērīga lēmumu pietuvināšana galalietotājiem var ierobežot uzdevumu tvērumu un novitāti. Uzdevumu valdēs vajadzētu būt kvalitatīvai un pietiekamai visu ieinteresēto personu kritiskajai masai, lai novērstu papildu pētniecību vai – gluži pretēju galējību – uzdevumus, kuri tālu pārsniedz pašreizējās tehniskās/tehnoloģiskās iespējas.

1.6. EESK uzsver, ka Eiropas Inovācijas padome (EIP) ir svarīgs instruments radikālas inovācijas atbalstam un uzņēmējdarbības un konkurētspējas sekmēšanai ES līmenī. Šādā veidā, kā arī ņemot vērā apstākļus Eiropā, EESK uzskata, ka EIP būtu īpaši jākoncentrējas uz ļoti inovatīviem un revolucionāriem MVU un jaunuzņēmumiem.

1.7. EESK piekrīt viedoklim, ka programmā “Apvārsnis Eiropa” būtu sistemātiski jāiesaista sociālās un humanitārās zinātnes. Pieejā SHZ būtu jāapvieno ar tehnoloģisku pieeju. Inovācija tālu pārsniedz tehnoloģijas, un dažādu vīziju, kompromisu un problēmu tuvināšana labāk veidos pētniecības un inovācijas vidi Eiropā. EESK uzskata, ka neaprobežošanās ar tehnoloģijām stiprinātu sociālo un humanitāro zinātņu lomu programmā “Apvārsnis Eiropa”.

1.8. EESK atbalsta tādu politikas pieeju kā “atvērta zinātne”, kas ir līdzeklis, kurš paver iespēju koncentrēties uz izcilu zinātni un augstas kvalitātes zināšanām. Atvērtajai zinātnei ir ļoti svarīga loma Eiropas iestāžu vispārējā zinātniskajā attīstībā, bet būtu jāapsver iespēja noteikt konkrētus visu zinātnisko rezultātu publicēšanas termiņus, lai nodrošinātu, ka visi projektu rezultāti kļūst pieejami piemērotos repozitorijos un skaidri noteiktos termiņos. EESK atzinīgi vērtē atvērtu piekļuvi publikācijām un pētniecības datiem, taču visnotaļ iesaka regulāri konsultēties ar pētniecībā ieinteresētajām personām par turpmākajām prasībām attiecībā uz atvērto zinātni. Programmā “Apvārsnis Eiropa” būtu jāsaģlabā jau iedibinātās atteikšanās iespējas.

1.9. EESK piekrīt, ka pārveidota pīlāru struktūra uzlabos iekšējo saskaņotību, jo īpaši integrējot rūpnieciskās tehnoloģijas 2. pīlārā, palielinot rūpniecības ieguldījumu globālo problēmu risināšanā un saskaņojot piedāvājumu ar pieprasījumu, lai rastu jaunus risinājumus. Šī pieeja ir ļoti pievilcīga, un viens ierosinājums būtu atbalstīt konsorcijs, kas noslēdz inovācijas ciklu, t. i., ietver akadēmiskos partnerus, kuri rada, risinājumu sniedzējus, kas izstrādā inovatīvus risinājumus, un galalietotājus, kuri pauž savas vajadzības, lai varētu darboties ilgtspējīgi.

1.10. EESK arī atzinīgi vērtē to, ka ir paredzēts vēl vairāk vienkāršot valsts atbalsta noteikumus, lai būtu vieglāk kombinēt dažādus līdzekļus, ko var izmantot, lai pārvarētu lielās sekmīgu pētniecības un inovācijas projektu skaita atšķirības, kuras pastāv starp dalībvalstīm un reģioniem. Ar saderīgu regulējumu radīta dažādu Savienības finansēšanas programmu un Savienības politikas pasākumu, proti, struktūrfondu sinerģija ir būtiska, lai varētu garantēt pētniecības un inovācijas projektu iespējami lielāku ietekmi.

1.11. EESK uzsver, ka pētnieku mobilitātes atbalstīšana, kas notiek, izmantojot Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības, ir būtiska centienos vēl vairāk stiprināt Eiropas pētniecības telpu, savukārt ar ES un valstu politikas pasākumiem ir jācenšas radīt atbilstošus un pievilcīgus darba apstākļus speciālistiem, lai nepieļautu intelektuālā darbaspēka emigrāciju, kura patiešām kavē ES saskaņotības panākšanu. Svarīgi ir arī palielināt Eiropas Pētniecības padomes (ERC) programmā paredzēto atbalstu jaunajiem pētniekiem.

1.12. EESK uzskata, ka daļā “Eiropas Pētniecības telpas stiprināšana” īpaša uzmanība būtu jāpievērš zinātniskajai izglītībai un zinātniskās informācijas izplatīšanai. Tas nostiprinātu programmu “Zinātne kopā ar sabiedrību un sabiedrībai” šajā daļā un attiecīgi arī visā programmā “Apvārsnis Eiropa”.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas nesenus centienus stimulēt Eiropas izaugsmi, izmantojot jaunus un izvērtētus Eiropas politikas pasākumus, ko atbalsta pastiprināta pētniecības, izstrādes un inovācijas darbību veicināšana, kura var nodrošināt Eiropas līderību daudzās jomās⁽²⁾. Eiropas novatoru un pētnieku kopiena pēdējos gados ir sasniegusi daudzus mērķus, tomēr vairāku iemeslu dēļ joprojām šo faktu pilnībā nenovērtē Eiropas iedzīvotāji, un te jāmin, piemēram, saziņas trūkums, nepietiekama kopienas apņēmība vai pat iedzīvotāju vienaldzība pret zinātnes sasniegumiem. Tādēļ ir ļoti svarīgi mainīt šo Eiropas sabiedrības attieksmi ne tikai īstermiņā, bet arī lai veicinātu ilgtermiņa inovāciju un zinātnisko ekosistēmu visā sabiedrībā.

2.2. EESK atbalsta pieeju, ka iedzīvotāju uzskatus var mainīt, nosakot galvenās globālās problēmas, kas ir daļa no ļoti spēcīgajiem centieniem mobilizēt sabiedrību un iesaistīt to Eiropas projektā. Eiropas konkurētspējas veicināšana ar inovācijas palīdzību ir būtiska, un, nosakot politikas prioritātes, vadītājiem tas būtu jāpatur prātā. Nevar vienkārši apgalvot, ka pētniecības un izstrādes un inovācijas darbības dod nozīmīgu ieguldījumu darbvietu radīšanā un izaugsmē. Nepietiek tikai sniegt informāciju par to, ka divas trešdaļas ekonomikas izaugsmes Eiropā patlaban izriet no pētniecības un izstrādes un inovācijas darbībām. Dalībvalstīm ir jāpiedalās šajos kopīgajos centienos.

2.3. EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par jaunu Eiropas pētniecības un inovācijas programmu pētniecības un inovācijas atbalstam un veicināšanai ES līmenī laika posmā no 2021. līdz 2027. gadam, un tās galvenās iezīmes, proti, koncentrēšanos uz atvērtu zinātnei, globālām problēmām un rūpniecības konkurētspēju, kā arī atvērtu inovāciju. EESK ir stingri pārliecināta, ka līdzradīšanas pieeja, iesaistot visas ieinteresētās personas zināšanu un inovācijas kopienā, ir pamats, kas paver iespēju uzlabot Eiropas konkurētspēju un veicināt darbvietu radīšanu, sociālo kohēziju, it īpaši jaunatnes bezdarba mazināšanu un vides aizsardzību saskaņā ar ANO 2030. gada programmu un ilgtermiņa attīstības mērķiem.

2.4. Šķiet, ka programma “Apvārsnis Eiropa” atspoguļo Komisijas prioritāti veidot inovācijas un zinātnes ekosistēmu, kas pavērtu Eiropas Savienībai iespēju uzlabot savu konkurētspēju, veicot strukturālas darbības, kuras ietekmēs ekonomiku un sabiedrību. Par to liecina ne tikai ierosinātais finansējuma palielinājums, bet arī pasākumi, kas tiek plānoti programmas trīs pilāros.

2.5. EESK atbalsta galvenos jaunus elementus, kas uzsvērti “Apvārsnis Eiropa” priekšlikumā, proti: i) revolucionāras inovācijas atbalstīšana, izveidojot Eiropas Inovācijas padomi; ii) lielākas ietekmes radīšana, orientējoties uz uzdevumu risināšanu un iesaistot iedzīvotājus: pētniecības un inovācijas uzdevumi; iii) starptautiskās sadarbības nostiprināšana; iv) atvērtības stiprināšana, īstenojot spēcīgāku atvērtas zinātnes politiku; un v) finansēšanas noteikumu racionalizēšana, piemērojot jaunu pieeju Eiropas partnerībām.

2.6. Paredzētā ES augšupējā pētniecība un inovācijas **uzdevumi**, koncentrējoties uz globālām problēmām un rūpniecības konkurētspēju, varētu būt labs veids, kā panākt sabiedrības lielāku iesaisti zinātnes un inovācijas darbībās. Šī pieeja varētu būt sekmīgs veids sabiedrības un iedzīvotāju iesaistei uzdevumos, kuri jānosaka, un tā radīs kopienas izjūtu, kas varētu būt būtiska, lai panāktu ievērojamus rezultātus un ietekmi. Vēlreiz jāuzsver, ka organizētas pilsoniskās sabiedrības loma šajā procesā varētu būt izšķiroša.

2.7. EESK atzinīgi vērtē arī to, ka “Apvārsnis Eiropa” atbalstīs “publiskā un privātā sektora partnerības”, kas ir efektīvs instruments centienos stimulēt kopdarbīgo pētniecību, kura koncentrēta uz rūpniecības virzītu pētniecību un inovāciju, un ka uzsvērtā iecere veidot mazāk partnerību, bet panākt lielāku ietekmi. Eiropai ir jāpieņem tas, ka vēl ir daudz jādara, lai panāktu pārskatāmu procesu attiecībā uz efektīvu sadarbību starp akadēmiskajām aprindām un rūpniecību. Protams, ir daudz labu piemēru un paraugprakses, tomēr ir iespējami turpmāki uzlabojumi. Publiskā un privātā sektora partnerības ir viens no instrumentiem, kas paver iespēju mazināt pastāvošo plaisu starp divām atšķirīgām, taču savstarpēji papildinošām pasaulēm: akadēmiskajām aprindām un rūpniecību/tirgu.

⁽²⁾ OV C 197, 8.6.2018., 10. lpp.

2.8. EESK atkārtoti⁽³⁾ mudina Komisiju pastāvīgi tupināt centienus pazemināt programmas “Apvārsnis” birokrātijas līmeni. Tādēļ EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par birokrātijas samazināšanu un labāku “termiņu nonākšanai tirgū” / reaģēšanas uz priekšlikumiem līmeni, kas redzams, piemēram, programmā “Apvārsnis 2020” saistībā ar īpašo “MVU instrumentu”. Vienkāršošanai jābūt galvenajam mērķim programmā “Apvārsnis Eiropa”, proti, attiecībā uz termiņu dotāciju piešķiršanai un tai sekojošajai laišanai tirgū, pastāvīgām finansējuma līkmēm, instrumentu samazinātu skaitu, darba laika uzskaites tabulu samazinātu izmantošanu, fiksēto summu plašu izmantošanu utt.

2.9. EESK uzskata, ka līdztekus birokrātijas samazināšanai, vienkāršošanas uzlabošanai un redzamākai kampaņai, kuras mērķis ir MVU iesaistīšana inovācijā un pētniecības un inovācijas darbībās, Eiropas Inovācijas padomes pamatā esošā koncepcija ir vērtējama ļoti atzinīgi, it īpaši attiecībā uz komercializācijas sekmēšanu, inovācijas izvēšanu un uzņēmējiem. Faktiski EESK uzskata, ka saskaņā ar šo stratēģiju panākumu apjoms varētu palielināties, paturot prātā, ka līdz šim daži no jaunuzņēmumiem un idejām nav guvuši panākumus dažādu iemeslu dēļ, kurus EIP vēlas novērst. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka Eiropas kultūra jāpadara mazāk pakļauta riskam, un EIP veicinās šos centienus, un tai savos vispārējos mērķos un novērtēšanas kritērijos būtu jāapsver augsta riska pētniecības un inovācijas darbības.

2.10. EESK atbalsta domu par vairāk MVU un jaunuzņēmumu iesaistīšanu programmā, taču tai ir šaubas par priekšlikuma paplašināšanu. Neraugoties uz līdzšinējiem pamatprogrammu centieniem, MVU būtu vairāk jāiesaista darbībās, kas balstās uz pētniecību un inovāciju, un programma “Apvārsnis Eiropa” varētu būt labākā iespēja iesaistīt šos uzņēmumus. Iespējams, ka iecere izmantot kapitālu, lai paplašinātu iesaisti, ir laba, taču jāraida skaidrs vēstījums visiem uzņēmumiem. Tā kā MVU joprojām ir atšķirīga izpratne par “kapitāla īpašumtiesībām”, programmā šis aspekts ir pilnībā jāpaskaidro, lai palielinātu kopienas līdzdalību un izvairītos no kļūdainas interpretācijas. MVU ir senas kapitāla tradīcijas, kuru pamatā ir uzņēmējdarbību veicošie ģimenes locekļi, un priekšlikumi par šo uzņēmumu kapitāla “atvēršanu” tirgum, saņemot finansējumu no šīs programmas, varētu radīt īpašus jautājumus. Tāpēc EESK mudina Komisiju ļoti skaidri formulēt šo interesanto priekšlikumu.

2.11. EESK arī piekrīt principam, ka bez dialoga ar ES uzņēmēji vairs nesaņemtu ES finanšu ieguldījumus. Šis “moto”, par ko nesen atklātā sēdē paziņoja komisārs C. Moedas, parāda mērķtiecīgu ideju par tiešāku mijiedarbību ar uzņēmējiem un kandidātiem, taču šī ir arī ļoti riskanta attieksme: vēl nav skaidrs, kāda veida resursi tiks piešķirti kandidātu intervijām, turklāt visam procesam joprojām jābūt efektīvam. Tomēr EESK ir pilnībā gatava atbalstīt minēto jauno pieeju un pat piedāvā palīdzību sadarbībai šajā procesā, izmantojot savu locekļu pieredzi un atbalstot tās pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras atbalsta savus locekļus.

2.12. EESK arī atzinīgi vērtē centienus, kas, šķiet, tiek veikti, lai sekmētu līdzekļu sinerģiju starp programmām. Līdzekļu sinerģijai var būt liela nozīme pētniecības un izstrādes spēju piesaistīšanā un veicināšanā dažādos Eiropas reģionos. Galvenajam aspektam vajadzētu būt sinerģiju palielināšanai ar citām Savienības finansējuma programmām un Savienības politikas jomām, proti, struktūrfondi, izmantojot saderīgus noteikumus. Faktiski saskaņā ar DFS noteikumiem attiecībā uz kohēzijas fondiem dalībvalstis var pārskaitīt līdz 5 % sava piešķiruma no viena fonda uz citu, kas ļauj tām pārskaitīt ieguldījumu līdzekļus citām svarīgām apzinātajām jomām. Tas varētu būt vēl viens svarīgs solis ceļā uz to, lai labāk iesaistītu dalībvalstis inovācijas programmas mērķa sasniegšanā un zinātniskās programmas īstenošanā jaunā līmenī. EESK uzskata, ka, tikai iesaistot publisko un privāto sektoru, programmu var uzskatīt par veiksmes stāstu ar ietekmi uz iedzīvotāju ikdienas dzīvi. Vēl viens svarīgs aspekts būtu saskaņot dažādo fondu noteikumus, vismaz par vienu un to pašu darbības veidu, un it īpaši par pētniecību un inovāciju.

3. Priekšlikums “Apvārsnis Eiropa” (2021–2027)

3.1. Komisijas priekšlikums programmai “Apvārsnis Eiropa” balstās uz paziņojumu par nozīmīgu sasniegumu: 100 miljardu EUR vērtā pētniecības un inovācijas programma, kas jau ir panākums zinātnei un inovācijā balstītai Eiropas zināšanu sabiedrībai. Šajā saistībā tas, ka dalībvalstis ir piekritušas šim budžeta palielinājumam, liecina ne tikai par politisku apņēmību, bet arī skaidri vēsta pasaulei: Eiropa vēlas būt līderis inovācijas jomā un ar šo palielinājumu ir radīti apstākļi, lai tas notiktu.

3.2. Papildus finanšu palielinājumam ir dažas jaunas un inovatīvas idejas, ko EESK vēlas uzsvērt kā tieši no priekšlikuma pārņemtus aspektus, kuri ir svarīgi šim atzinumam. Tāpēc EESK vēlētos īsi norādīt uz šādiem aspektiem:

⁽³⁾ OV C 34, 2.2.2017., 66. lpp.

- a) **“Apvārsnis Eiropa” trīs pilāru struktūra.** Kā norādījusi Eiropas Komisija, “Apvārsnis Eiropa” nav revolūcija, bet gan evolūcija. Tādējādi tā ir balstīta uz trim galvenajiem pilāriem: atvērtu zinātni, kurā ietilpst Eiropas Pētniecības padome (EPP), Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktās darbības (MSCA) un pētniecības infrastruktūras; globālajām problēmām un rūpniecības konkurētspēju, kas ietver piecas kopas: veselību, iekļaujošu un drošu sabiedrību, digitālo jomu un rūpniecību; klimatu, enerģētiku un mobilitāti, pārtiku un dabas resursus; un atvērtās inovācijas pilāru, kurā ietilpst Eiropas Inovācijas padome (EIP), Eiropas inovācijas ekosistēmas un Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūts (EIT). Minēto trīs pilāru pamatā būs pasākumi Eiropas pētniecības telpas stiprināšanai.
- b) **Eiropas Inovācijas padomes (EIP) izveide** ar mērķi palīdzēt ES kļūt par lideri tirgu radošas inovācijas jomā; Eiropa ir centusies sasniegt šo mērķi jau daudzus gadus, taču – par spīti šiem centieniem, par spīti izcilām idejām un stiprai inovatīvajai un zinātniskajai kopienai – izaugsmes un darbvietu radīšanas līmenis neatspoguļo minēto centienu līmeni. Tādējādi saskaņā ar Komisijas priekšlikumu tiks izveidota vienas pieturas aģentūra, lai visdaudzsoļīgākā liela potenciāla un revolucionārās tehnoloģijas pārnestu no laboratorijas uz tirgu, un sniegtu palīdzību novatoriskākajiem jaunuzņēmumiem un sabiedrībām izvērst to idejas. Jaunā EIP palīdzēs apzināt un finansēt strauji mainīgas augsta riska inovācijas, kam ir spēcīgs potenciāls radīt pilnīgi jaunus tirgus. Tā nodrošinās tiešu atbalstu novatoriem, izmantojot divus galvenos finansējuma instrumentus – vienu agrīnajiem posmiem, bet otru attīstībai un inovāciju ieviešanai tirgū. Tas papildinās Eiropas Inovāciju un tehnoloģiju institūtu (EIT). EESK uzskata, ka EIP būtu jākoncentrējas uz ļoti inovatīviem un revolucionāriem MVU un jaunuzņēmumiem.
- c) *EIT* ietvaros priekšlikumi turpmākām *EIT* zināšanu un inovācijas kopienām (ZIK) tiks norādīti *EIT* stratēģiskajā inovāciju programmā (SIP). EESK uzskata, ka to skaits nebūtu ievērojami jāpalielina, bet gan jāsaģlabā ierobežots saskaņā ar pētniecības un inovācijas vides vienkāršošanas principu. Turklāt turpmākajām ZIK būtu jāgarantē dažādu Eiropas valstu pārstāvība, proti, attiecībā uz jaunrades centru atrašanās vietu. Būtu jāstiprina uzņēmējdarbība, ko veicina akadēmiskais pilārs (piemēram, izglītošana uzņēmējdarbībā; spēcīgas pārdisciplīnu sadarbības veicināšana starp rūpniekiem un mācībspēkiem; un topošo novatoru gaidāmo prasmju apzināšana).
- d) ES pētniecības un inovācijas **uzdevumu** noteikšana, koncentrējoties uz globālajām problēmām un rūpniecības konkurētspēju. Šī pieeja varētu būt sekmīgs veids sabiedrības un iedzīvotāju iesaistei nosakāmajos uzdevumos, un tā radīs kopienas izjūtu, kas varētu būt svarīga, lai gūtu ievērojamus rezultātus un ietekmi. Piemēru vidū varētu būt gan ciņa pret vēzi, gan tīrs transports, no plastmasas brīvi okeāni vai drošs un tīrs ūdens visiem. Šie uzdevumi tiks izstrādāti kopā ar iedzīvotājiem, ieinteresētajām personām, Eiropas Parlamentu un dalībvalstīm. EESK, kas ir organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāve, ir gatava sniegt aktīvu ieguldījumu šajā kopizstrādes procesā.
- e) **Inovācijas potenciāla maksimāla palielināšana Eiropas Savienībā un Eiropas pētniecības telpas stiprināšana.** Atbalsts tiks divkāršots tām dalībvalstīm, kuras uzrāda zemu pētniecības un inovācijas potenciālu. Turklāt sinerģijas ar Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (piemēram, strukturālajiem un kohēzijas fondiem) atvieglos finansējuma koordinēšanu un apvienošanu un palīdzēs reģioniem ieviest inovāciju un panākt sviras efektu ES līmenī.
- f) **Lielāka atvērtība.** “Atvērtas zinātnes/atvērtas inovācijas” princips kļūs par “Apvārsnis Eiropa” darbības principu, prasot atvērtu piekļuvi publikācijām un datiem. Tas veicinās rezultātu izplatīšanu un izmantošanu, to ieviešanu tirgū un palielinās ar ES finansējumu radīto rezultātu inovācijas potenciālu.
- g) **Jauna Eiropas partnerību paaudze un palielināta sadarbība ar citām ES programmām.** Tiek sagaidīts, ka “Apvārsnis Eiropa” racionalizēs to partnerību skaitu, ar kurām ES ir kopīga programma vai ko tā līdzfinansē ar tādiem partneriem kā rūpniecība, pilsoniskā sabiedrība un finansējuma aģentūras, lai palielinātu minēto partnerību efektivitāti un ietekmi uz Eiropas politikas prioritāšu īstenošanu. “Apvārsnis Eiropa” veicinās efektīvu un operatīvu saikni ar citām turpmākajām ES programmām, piemēram, kohēzijas politiku, Eiropas Aizsardzības fondu, Digitālās Eiropas programmu un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, kā arī ar starptautisko kodolsintēzes enerģētikas projektu *ITER*.
- h) **Kopīgais pētniecības centrs (KPC),** Komisijas zinātnes un zinātības dienests arī turpmāk dos ieguldījumu, sniedzot zinātniskus ieteikumus, tehnisku atbalstu un veicot īpašus pētījumus.

4. Zinātne un inovācija visiem Eiropas iedzīvotājiem

4.1. Iedzīvotājiem ir jāapzinās Eiropas potenciāls un sasniegumi zinātnē un inovācijas darbībās. Šīs darbības patiesi ir daļa no ikviena iedzīvotāja dzīves un reāla iespēja iesaistīt sabiedrību Eiropas projektā. Konceptija un pasākumi, ko ierosinājusi Komisija, ir vērienīgi un “nebeidzams process”, taču šī ir arī labākā iespēja panākt iedzīvotāju izpratni par Eiropas vērtībām, kas saistītas ar inovāciju un zinātni visiem.

4.2. Zinātniskā izglītība un zinātniskās informācijas izplatīšana jāuzskata par būtisku pieeju, kas paver iespēju visus iesaistīt Eiropas projekta īstenošanā. Nosakot, ka programmas “Apvārsnis Eiropa” prioritāte ir sabiedrības iesaistīšana, tiks panākta skaidra virzība uz pētniecības un inovācijas rezultātu ienākšanu tirgū un mūsu ikdienas dzīvē. Līdzradīšanas process, kura pamatā ir daudzpusēja pieeja, būtu skaidrs vēstījums, kas nodrošinātu sabiedrības iesaistīšanos pētniecībā un inovācijā. Lai veicinātu jaunus pārvaldības, ražošanas un patēriņa modeļus, izšķiroša nozīme būs sociālajai inovācijai ar sabiedrības iesaistīšanos un uzticībai inovācijai.

4.3. Šķiet, ka Eiropas zinātnes un inovācijas sasniegumu izplatīšana, informēšana par tiem un to izmantošana kaut kādā mērā nav efektīva. Iedzīvotāji novērtē citu reģionu inovācijas, taču neatzīst “Eiropas sasniegumus” pat tad, kad tos redz. Tas ir jāmaina vairāku iemeslu dēļ, proti, papildus idejai iegūt “Eiropas vērtību” no Eiropas veiktajiem ieguldījumiem ir svarīgi arī lepoties ar ES sasniegumiem un mērķiem saistībā ar Eiropas projektu visiem.

4.4. Eiropa bieži tiek kritizēta par tās “ieguldījumu trūkumu” un “risku un uzņēmējdarbības kultūras trūkumu”. Eiropas Komisijas priekšlikuma vispārīgais mērķis ir risināt šīs problēmas un radīt jaunu vēstījumu par minētajām idejām. Zinātnes un inovācijas darbību ieguldījums labākas un iekļaujošākas Eiropas veidošanā ir daļa no pārmaiņām, kas ir vajadzīgas, lai novērstu pārpratumus attiecībā uz Eiropas projektu, un tas noteikti ir labs ieguldījums, lai panāktu iedzīvotāju lielāku iesaisti un padarītu viņus lepnus par to, ka viņi ir daļa no risinājuma. Ir svarīgi arī novērst neprecīzas idejas par Eiropas līdzekļu izmantošanu vietējās kopienās: ja iedzīvotāji atzītu, ka “nodokļu maksātāju” nauda tiek izmantota labi, tas būtu liels solis ceļā uz galējo ekstrēmistu runu, kas ir jāapkaro, novēršanu.

4.5. Lai radītu ievērojamu ES pievienoto vērtību, programmai būtu īpaši jāveicina Eiropas pētniecības telpas stiprināšana, nodrošinot, ka lielākā daļa tās finansējuma tiek izmantota kopdarbīgiem pētījumiem, kuros iesaistās dalībnieki no dalībvalstīm un/vai asociētajām valstīm. Eiropas pētnieku, rūpniecības (tostarp MVU) un citu publisko un privāto iestāžu sadarbībai ir bijusi nozīmīga loma Eiropas pētniecības telpas izveidē, un šī sadarbība ir Eiropas pētniecības un inovācijas programmu, ko ļoti atzinīgi vērtē ieinteresētās personas un kas ir jā saglabā programmā “Apvārsnis Eiropa”, raksturīga iezīme.

4.6. “Apvārsnis Eiropa” darbības galvenokārt tiek īstenotas, izmantojot uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus. Būtu jānodrošina, ka lielākā daļa “Apvārsnis Eiropa” budžeta tiek izlietota, izmantojot uz konkurenci orientētus uzaicinājumus, ko pārredzami un efektīvi pārvalda tieši Eiropas Komisija vai tās izpildaģentūras, un ka uzdevumu un partnerību skaits un budžets tiek uzturēts saprātīgā līmenī, lai racionalizētu pētniecības un inovācijas vidi saskaņā ar galveno mērķi – vienkāršošanu.

4.7. Programmā “Apvārsnis Eiropa” ir jāracionalizē vajadzības un steidzamās prioritātes, kas uzsvērtas 2018. gada sākumā uzsāktajā apspriedē ar ieinteresētajām personām ietekmes novērtējuma ⁽⁴⁾ ietvaros. Apspriešanās ar ieinteresētajām personām mērķis bija apkopot ieinteresēto iedzīvotāju un ieinteresēto personu viedokļus par “Apvārsnis Eiropa” izstrādi, proti, attiecībā uz pētniecības un inovācijas veicināšanu ES, izglītības, prasmju un apmācības atbalstīšanu, tīras un veselīgas vides nodrošināšanu un dabas resursu aizsardzību.

4.8. Lai aktīvi veicinātu Eiropas dažādo reģionu kohēziju, atzinīgi vērtējams ir finansējuma palielinājums Eiropas Pētniecības padomei, jo īpaši tad, ja tas vispirms un galvenokārt tiks piešķirts jauniem pētniekiem, jo tā ir grupa, kas nodrošina lielāko iespējamo potenciālu Eiropas nākotnei. Jāmazina intelektuālā darbaspēka aizplūšana no attāliem reģioniem uz citām vietām, un patiešām jārada iespējas jauniem pētniekiem.

4.9. Lai uzlabotu pilsoniskā sabiedrības iespējas izmantot pētījumu rezultātus, ir svarīgi uzsvērt sociālās inovācijas būtisko nozīmi. Svarīgi ir arī uzsvērt, cik nozīmīgi ir sociālās ekonomikas uzņēmumi un visas ieinteresētās personas, kas kopā ar rūpniecību un MVU patlaban veido svarīgu Eiropas ekonomikas sistēmas daļu.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/horizon-europe-impact-assessment-swd-2018-307_en

5. Uzņēmumu nozīme

5.1. EESK ir vēlreiz jāatkārto, ka MVU ir visnozīmīgākā uzņēmējdarbības kopiena Eiropā. MVU ir atbildīgi par darbvietu izaugsmi un radīšanu, tādēļ tiem jābūt politikas veidošanas procesa centrā. Šis priekšlikums tiecas atspoguļot minēto ideju, taču vienlaikus EESK vērs Komisijas uzmanību uz to, ka nav "viena risinājuma visām" dalībvalstīm attiecībā uz to, kā veicināt MVU līdzdalību programmā "Apvārsnis Eiropa". Dalībvalstis ir dažāds izaugsmes un strukturālo inovācijas ekosistēmu līmenis, un tas ir jāatspoguļo konkrētajos ierosinātajos pasākumos.

5.2. EESK atzīst jaunuzņēmumu nozīmi inovācijas un zinātniskajās ekosistēmās, taču vērs Komisijas uzmanību uz to, ka uzņēmējiem, ja tie vēlas gūt panākumus, jābūt uzņēmējdarbību orientētai pieejai. Tādēļ ir vēlams sniegt uzņēmējiem ieteikumus par tirgus potenciālu un vajadzībām. Arī lielajiem uzņēmumiem ir jāpiedalās šajā procesā. Lielie uzņēmumi nodrošina vairāk iespēju jaunuzņēmumiem un MVU ne tikai radīto problēmu dēļ, bet arī to uzņēmējdarbības iespēju dēļ, kas parasti ir saistītas ar to darbību. Tādēļ ļoti laba ir doma radīt efektīvāku ekosistēmu, kas apvieno visas minētās īpatnības.

5.3. EESK vērs uzņēmēju kopienas un Komisijas uzmanību uz vajadzību veidot jaunu vēstījumu par rūpnieciskām darbībām. Tradicionālās rūpniecības nozares patiešām varētu gūt labumu no jaunuzņēmumu darbībām, ja šīs darbības ir vērstas uz problēmām, ko rada rūpniecības darbību digitalizācija un robotizācija – piemēram, attiecībā uz aprīes ekonomiku vai ļoti modernu ražošanas tehnoloģiju ieviešanu, izmantojot MVU un jaunuzņēmumu līdzdalību un to sadarbību ar lielām rūpniecības nozarēm. Panākumu līmeni varētu palielināt, ja jaunuzņēmumu kopienu kādā veidā varētu informēt par gaidāmajām rūpniecības problēmām.

6. Finansiālie jautājumi

6.1. Ierosinātais budžeta piešķirums 100 miljardu EUR apmērā 2021.–2027. gadam ietver 94,1 miljardus EUR programmai "Apvārsnis Eiropa", 3,5 miljardus EUR, ko piešķirs no *InvestEU* fonda, un 2,4 miljardus EUR *Euratom* pētniecības un mācību programmai. *Euratom* programma, kas finansē pētniecību un apmācību par kodoldrošību, drošumu un aizsardzību pret radiāciju, būs vairāk koncentrēta uz lietojumiem, kas nav saistīti ar elektroenerģijas ražošanu, piemēram, veselības aprūpi un medicīnas aprīkojumu, un tā atbalstīs arī kodolpētnieku mobilitāti Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosaukto darbību ietvaros.

6.2. "Apvārsnis Eiropa" budžeta indikatīvais sadalījums uzsver ievērojamu palielinājumu (aptuveni 20 %) EPP budžetā un Marijas Sklodovskas-Kirī vārdā nosauktajām darbībām (aptuveni 10 %) salīdzinājumā ar "Apvārsnis 2020" pamatprogrammu 2014.–2020. gadam. EESK pilnībā atbalsta šo palielinājumu un to, ka lielākā daļa Eiropas Pētniecības padomes budžeta tiktu atvēlēta jauniem pētniekiem produktīvākajā un radošākajā posmā (*Starting Grant*⁽⁵⁾ un *Consolidator Grant*⁽⁶⁾).

6.3. EIP budžets atspoguļo lielāko pieaugumu programmā "Apvārsnis Eiropa", un tā kopējais apjoms ir 13,5 miljardi EUR. Globālo problēmu un rūpniecības konkurētspējas pilārā vislielākais pieaugums, proti, 10 miljardi EUR, ir kopai "pārtika un dabas resursi". Transversālais pilārs, kas atvēlēts "Eiropas pētniecības telpas stiprināšanai", arī uzrāda būtisku palielinājumu budžetā, sasniedzot 2,1 miljardu EUR. EESK uzskata, ka šīs budžeta tendences ir vērtējamas atzinīgi un ka tās stiprinās Eiropas pētniecības telpu un veidos stiprāku vairāku dalībnieku pētniecības un inovācijas ekosistēmu visos Eiropas reģionos.

Briselē, 2018. gada 17. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER

⁽⁵⁾ Visu tautību pētniekiem, kuriem ir 2 līdz 7 gadu pieredze kopš doktora studiju pabeigšanu, kuru līdzšinējā zinātniskā darbība bijusi daudzsološa un kuriem ir izcils pētniecības priekšlikums (<https://erc.europa.eu/funding/starting-grants>).

⁽⁶⁾ Visu tautību pētniekiem, kuriem ir 7 līdz 12 gadu pieredze kopš doktora studiju pabeigšanu, kuru līdzšinējā zinātniskā darbība bijusi daudzsološa un kuriem ir izcils pētniecības priekšlikums. (<https://erc.europa.eu/funding/consolidator-grants>).